

Handlingsplan för integration i Vellinge kommun 2018–2019

Dnr: Ks 2017/493



Handlingsplan för integration 2018–2019

1. Inledning

1.1 Syfte

Handlingsplan för integration beskriver hur förvaltningen ska arbeta med integrationsfrågor utifrån lagstiftning, reglementen, riktlinjer, Vellinge modellen och nämndernas politiska planer för verksamhetsområdena omsorg, utbildning, medborgarservice och miljö- och bygg. Då det inte finns motsvarande politisk plan för kommunstyrelsen vad gäller bostads- och arbetsmarknadsfrågor är beskrivna förslag i handlingsplanen, inom dessa områden, att betrakta som ett politiskt styrdokument. Politiken antar handlingsplanen för integration 2018–2019 med de beskrivna integrationsmålen samt beslutar utifrån strategier för en väl integrerad bostadsförsörjning.

1.2 Bakgrund

Vellinge kommun arbetar sedan år 2009 med mottagande av ensamkommande barn. Under år 2016 anvisades en ny målgrupp till kommunen, då en ny lag ”Ett gemensamt ansvar för nyanlända” trädde i kraft den 1 mars 2016. Kommunfullmäktige antog 2016 Handlingsplan för integration 2016-2017, som ett mål- och styrdokument för integration. Förutom beskrivning över kommunens ansvarsområden, ansvarsfördelning inom den kommunala organisationen belyses samarbetsformer med Arbetsförmedlingen, idéburenssektor, ideella organisationer, Region Skåne, kommunmedborgare m fl.

1.3 Mål

Kommunens utgångspunkt är att alla vill och kan ta ansvar för sitt eget och sina barns liv men att stöd ibland kan behövas temporärt. Vellinge kommuns insatser skall stödja den nyanlände till eget ansvarstagande för att komma in och etablera sig i det svenska samhället.

Inom ramen för integration behöver vi ställa tydligare krav på den som kommit till Vellinge och Sverige för att bygga sig ett eget liv här. Det gäller framför allt vikten av att lära sig svenska språket och att göra sig anställningsbar samt att komma i egenförsörjning. Men integration är mer än ett jobb. En viktig del i integrationen är att anpassa sig efter det svenska samhället och de normer och värderingar som gäller här. God förståelse och kunskap om vad som gäller i Sverige ökar möjligheten att komma in i det svenska samhället.

Målet med handlingsplanen är att nå en så bra integration som möjligt genom:

- Ett inkluderande mottagande där individens resurser tillvaratas och ger en mångfald som bidrar till kommunens och regionens utveckling.
- Att de nyanlända under etableringsperioden aktivt deltar i integrationsarbetet för att kunna bli självförsörjande med egen bostad.
- Att de nyanlända blir en integrerad del av Vellinge kommun.
- Ett ökat samarbete mellan de offentliga, privata och ideella sektorerna.
- Att kommuninvånarna medverkar i integrationsarbetet och att kommunen kan tillvarata detta engagemang.

- Att systematiskt kvalitetssäkra och följa upp kommunens mottagande och integrationsarbete.
- En ekonomisk hållbarhet.
- Ett inkluderande mottagande som bygger på individens delaktighet i samhället, resurser och förmåga att bli självständig och självförsörjande. Kommunens utgångspunkt är att alla vill och kan ta ansvar för sitt eget liv men att stöd ibland kan behövas. Vellinge Kommuns insatser skall stödja individen till eget ansvarstagande.
- Tydliga krav på att lära sig svenska språket samt att komma i egen försörjning.

1.4 Styrning och ledning politiskt

Det politiska ledarskapet ska förmedla en tydlighet i kommunens intentioner kring mottagande av nyanlända där integration är en framgångsfaktor för kommunen. Den politiska ledningen följer verksamhetsområdena genom respektive nämnd. Kommunstyrelsen har det kommunövergripande bostads- och samhällsplaneringsansvaret samt de strategiskt övergripande sysselsättnings- och arbetsmarknadsfrågorna som ankommer på kommunen. KS ansvarar även för avtal med Arbetsförmedlingen eller annan part.

Då integrationen kräver många samverkande organisationer och aktörer är uthållighet och hållbarhet i genomförandet av handlingsplanen viktigt för en långsiktig integration.

1.5 Styrning och ledning tjänstemannanivå

Kommunledningen har ett samlat strategiskt ansvar för integrationsarbetet med fokus på det gemensamma kommunala ansvaret för mottagande och integration av ensamkommande barn och nyanlända. I kommunledningens uppdrag ligger det att kontinuerligt utvärdera effekterna av olika verksamheters arbete samt ekonomin med en gemensam

målstyrning. Respektive avdelning ansvarar för åtgärder som faller inom dess verksamhetsområde. I etableringsfrågor rapporterar förvaltningen till KS.

Arbetsformer och styrning kommer att vara flexibla och behovsstyrda och kan behöva anpassas över tid.

1.6 Uppföljning

Uppföljning av handlingsplanens implementering och åtgärder sker av respektive avdelnings- och stabschef. Handlingsplanen följs upp av respektive verksamhet i samband med delårsrapport och årsredovisning. Utvärdering av måluppfyllelsen kommer att ske i ordinarie process i enlighet med budget- och verksamhetsuppföljning. Redovisning till Kommunstyrelsen sker i samband med delårsrapportering och årsredovisning.

1.7 Integration

Integration är en ömsesidig anpassning av samhälle och individ. Integrationen bygger på att stärka individens egna resurser att bli delaktig och självständig i samhällslivet. Vellinge kommun anser att svenska språket, utbildning, arbete, en ordnad bostad, förståelse och respekt för det svenska samhällets grundläggande värderingar är förutsättningar för integration i samhället. Dessa delar är därför prioriterade satsningar i Vellinge kommuns integrationsarbete. Genom att planera för och arbeta med dessa fokusområden ska vi nå en god integration. Jämställdhet och kvinnors rättigheter är en viktig del av Vellinge kommuns värdegrund. Det är viktigt att detta genomsyrar allt integrationsarbete. Etableringsenheten och elevhälsan får ett särskilt uppdrag att arbeta med kvinnors jämställdhet och deltagande i samhällsintegrationen.

1.8 Målgrupper

De målgrupper som handlingsplanen fokuserar på är:

- Ensamkommande barn med asyl, barn och ungdomar som kommit till Sverige för att ansöka om asyl, utan medföljande förälder eller annan legal vårdnadshavare.
- Ensamkommande barn som har permanent uppehållstillstånd, barn och ungdomar utan medföljande förälder eller annan legal vårdnadshavare som kommit till Sverige för att ansöka om asyl och som har fått permanent uppehållstillstånd.
- Ensamkommande barn med tillfälliga uppehållstillstånd.
- Ensamkommande barn med avslagsbeslut.
- Nyanländ, nyanländ invandrare som har beviljats uppehållstillstånd, kan vara vuxen eller barn med medföljande förälder eller annan legal vårdnadshavare.
- Person/familj som kommit på anknytning.

1.9 Vellingemodellen

Vellingemodellen utgår från Vellinge kommuns vision Bästa möjliga livskvalitet – för dig. Målsättningen för Vellingemodellen är att medverka och bidra till att den enskilde får utveckla sina personliga resurser för att leva och ta ansvar för ett självständigt liv. Detta gör Vellingemodellen genom att den genomförs av ett individfokus. Målgrupp för Vellingemodellen är bl.a. ensamkommande barn, nyanlända men även arbetslösa ungdomar och andra grupper som av olika anledningar kan riskera utanförskap.

Med tydliga krav, individfokus och med svenska språket i centrum ska samtliga individer lämna både grund- och gymnasieutbildning med fullständiga betyg. All evidens visar att en förutsättning för ett självständigt liv är en gymnasieutbildning med minst godkända resultat. Utbildning är den viktigaste skydds-

faktorn för att skapa förutsättningar för ett självständigt liv. Därför ska kommungemensamma riktlinjer tas fram för att säkerställa att målgrupperna för integrationsplanen deltar i utbildningsinsatser. En ökad samverkan mellan skola och socialtjänst är viktig. Socialsekreterare kan med fördel arbeta mer i yttre tjänst.

Då utbildningsbakgrunden varierar för de ensamkommande barnen, är det viktigt att individuella utbildnings- och studieplaner utformas och följs upp kontinuerligt. Vellinge modellen innebär integrering av nyanlända elever i klass/undervisningsgrupp, utifrån rektorns beslut för att motverka segregation och ge goda förutsättningar för utveckling i svenska språket.

Kommunen har som högt prioriterad målsättning att nyanlända elever, förutom i enskilda fall där speciella omständigheter talar så emot, skall spridas ut så brett som möjligt bland kommunala och fristående skolor och förskolor. Kommunen har en positiv förväntan på att fristående skolor och förskolor vill bidra till förverkligandet av denna målsättning.

1.10 Framgångsfaktorer

Framgångsfaktorer i integrationsarbetet är en sammanhållen organisation som arbetar utifrån sitt ansvarsområde mot gemensamma mål med individen i fokus. Vellingemodellen är ett av redskapen, för medarbetarna, att med en gemensam metod kunna arbeta för att ta tillvara den enskildes resurser.

Kontinuerliga uppföljningar av integrationsarbetet på olika nivåer, från individnivå till en kommunövergripande nivå, är ytterligare en framgångsfaktor i kommunens integrationsarbete.

2. Kommunförvaltningens organisation

2.1 Omsorgsavdelningen – Individ och familjeomsorgen

Individ- och familjeomsorgen (IFO) inom Omsorgsavdelningen har idag en verksamhet som arbetar med ensamkommande barn. Då kompetensen för frågorna finns inom IFO har personalen som arbetar med mottagandet av nyanlända organiserats här. Omsorgsavdelningen rapporterar till Omsorgsnämnden i myndighetsärenden enligt lagstiftning på nämndens område och till KS i frågor som gäller etableringsfrågor och strategiska arbetsmarknadsfrågor.

2.2 Individ- och familjeomsorg, barn och unga

2.2.1 Arbete med mottagande av ensamkommande barn

Socialtjänstens arbete med ensamkommande barn inom ”barn & familj” innebär bl.a. att utreda och följa upp barnens behov av placementsform (HVB/ familjehem) och stödinsatser. Vidare är det socialtjänstens ansvar att se till att barnen får tillgång till lämplig utbildning, hälso- och sjukvård samt tandvård.

2.3 Individ- och familjeomsorg, vuxenenheten

2.3.1 Ensamkommande barn, nu unga, som fyllt 18 år med PUT

Då de ensamkommande barnen fyller 18 år slussas de vanligtvis ut i utslussningsboende, samtidigt får de kontakt med socialsekreterare inom vuxenenheten. Dessa ungdomar har vanligen ett glest nätverk av vuxna vilket innebär att de vänder sig till sin socialsekreterare för praktiskt stöd i olika avseenden. För att stärka den unges nätverk har Röda Korset i samarbete med Rotary etablerat mentorsprogram för ensamkommande barn som fyllt 18 år. Syftet med mentorskapsprogrammet är

att stödja nätverksbyggande för ett självständigt liv. Mentorsprogrammet bygger idag på ideella krafter. Mentorskapet samordnas av etableringsenheten.

Flertalet av de ungdomar som är placerade på HVB externt, kommer att slussas ut i den kommun där de är placerade. Detta innebär att de får söka ekonomiskt bistånd i den berörda kommunen men biståndet handläggs ofta av Vellinge kommun den första månaden.

2.4 Individ- och familjeomsorg, vuxenenheten

2.4.1 Nyanlända

Kommunen har det yttersta ansvaret för insatser enligt Socialtjänstlagen, för nyanlända. Under perioden då den nyanlände inväntar sin första etableringsersättning uppstår ett glapp i ersättningen. Kommunen ansvarar för utbetalning av en ”glappersättning” till den nyanlände, vilket sker via vuxenenheten på IFO. Tjänstemannaorganisationen rapporterar i dessa frågor till Omsorgsnämnden. När nyanländ söker glappersättning skall medgivande av brytande av sekretess mellan kommun och Arbetsförmedling inhämtas. Även vid andra tillfälle kan verksamheter inhämta medgivande för brytande av sekretess från den enskilde, nyanländ eller ensamkommande barn, för förbättrad utrednings- och integrationsprocess. Deltagande i aktiviteter är en förutsättning för att uppbära försörjningsstöd i Vellinge Kommun. Detta innebär att nyanlända och ensamkommande barn som inte deltar i utbildning eller etableringsinsatser enligt etableringsprogrammet inte kan erhålla försörjningsstöd.

Revidering av Lokal överenskommelse med Arbetsförmedlingen skall göras för att tydliggöra samverkan. Speciellt fokus bör läggas på att riktlinje för överrapportering av närvaro i

Arbetsförmedlingen etableringsprogram skall tas fram. Initiativ skall tas till regelbunden gemensam uppföljning på individnivå under etableringstiden. Utöver detta skall initiativ tas till ett uppföljningsmöte efter att individen genomgått tolv månader av etableringsprogrammet. På detta möte skall samtliga involverade parter delta och syftet är att utvärdera insatsernas effektivitet.

2.4.2 Individ- och familjeomsorg, arbetsmarknad- och integrationsfrågor - nyanlända

Det kommunala uppdraget att, vid behov, ge praktisk hjälp i samband med mottagande, bosättningen och etablering i kommunen organiseras under Individ och familjeomsorgen, i Etableringsenheten.

2.5 Individ- och familjeomsorgen – samordningsansvar i integrations- och etableringsfrågor

I etableringsarbetet ingår att på en övergripande nivå arbeta med de nyanländas integration i det svenska samhället. Det kan gälla utbildning, mentorskapsprogram, arbete och deltagande i lokalsamhället. Arbetet kräver ett nära samarbete med Arbetsförmedlingen som har det primära ansvaret för etableringen av de nyanlända, på arbetsmarknaden. Enhetschefen för etableringsenheten ansvarar för att integrationsarbetet tar sin utgångspunkt i Vellingemodellen. I uppdraget ingår att hitta kontaktvägar för att etablera samarbete med stödfamiljer för nyanlända. Arbetet innebär också kontinuerliga kontakter med andra viktiga samarbetspartner t ex Region Skåne, det lokala näringslivet, föreningslivet, ideella organisationer och andra krafter som vill och kan engagera sig i integrationsprocessen. Enhetschefen för etableringsenheten ska hålla sig uppdaterad kring lagstiftning och ha kontakt med nationella myndigheter t ex Migrationsverket och Länsstyrelsen. Målet är att alla nyanlända och ensamkommande barn

ska ha en kontaktperson/kontaktfamilj för att kunna ta del av det svenska vardags- och familjelivet. Etableringsenheten samordnar ideella krafter och skapar strukturer för de som vill delta.

2.5.1 Individuell handläggning

Om nyanländ söker extra etableringsinsatser i kommunen, görs en bedömning av socialsekreteraren på Vuxenenheten, om det finns behov för extra insats, från Etableringsenheten. Extra etableringsinsats kan först bli aktuell efter 4 veckor av grundläggande insatser från Etableringsenheten, dvs Ankomsten. Vid behov av extra insats aktualiserar ansvarig socialsekreterare en vuxenutredning enligt 11:1 SoL. Utredningen ska innehålla beskrivning av insats och behov. Utredningen ska även tydligt beskriva hur behovet kan tillgodoses med hjälp av extra etableringsinsats. Insatsen ska vara tidsbegränsad och leda till att personen i fråga ska kunna bli självständig med hjälp av extra insatsen. Uppföljning görs med socialsekreterare, etableringscoach och familjen efter halva beslutade insattiden.

Exempel på anledningar till behov av extra insatser från Etableringsenheten:

- Analfabetism
- Kvotfamilj
- Hushåll där en eller flera personer har funktionsnedsättning
- Personer som är sjukskrivna eller har andra svårigheter
- Pensionär
- Bostadslös
- Ensamstående föräldrar

2.6 Etableringscoach

Etableringscoachens uppdrag är att utifrån bedömd insats från vuxenenheten arbeta med beställd insats för att utveckla de nyanländas personliga resurser och främja deras möjligheter till ett självständigt liv. I tjänsten ingår det att praktiskt stödja, vägleda och motivera de nyanlända till integration och etablering i det svenska samhället. Det kan gälla att praktiskt vägleda till utbildning, arbete, boende och deltagande i lokalsamhället. Arbetet innebär ett nära samarbete med socialsekreterare inom Vuxenenheten och Arbetsförmedlingen. Det är Arbetsförmedlingen som har det primära ansvaret för kartläggning och etablering av nyanlända. Genom att skapa goda relationer med näringslivet och föreningslivet på orten ska etableringscoachen arbeta för att vara ett stödjande komplement till Arbetsförmedlingen för de nyanlända i deras etableringsprocess in på arbetsmarknaden. Samarbetet är basen i etableringscoachens arbete för att kunna hjälpa de nyanlända till integration. När nyanländ anländer till kommunen leds introduktionsarbetet av etableringscoachen. Introduktionsarbetet kallas Ankomsten. En viktig del i uppdraget är att arbeta med den nyanlände så att denne själv ska hitta egen försörjning och eget boende under eller inför avslutat etableringsprogram.

2.7 Tjänstemannaorganisation - Utbildningsavdelningen

Utbildningschefen leder arbetet med planeringen av nyanländas rätt till utbildning med hjälp av utbildningsavdelningens styrgrupp bestående av biträdande utbildningschef, rektor på Sundsgymnasiet samt Vellinge Lärocenter, rektor på Stora Hammars skola, rektor på Framtidskompassen Västra Ingelstad samt verksamhetschef för modersmålsenheten. Denna strategiska grupp kompletteras med operativ projektgrupp bestående av utbildningsavdelningens ledningsgrupp. I ledningsgruppen ingår utbildningschef, biträdande utbildningschef, samtliga rektorer, verksamhetschef för modersmålsenheten samt verksamhetschef för den centrala elevhälsan. Genomförandet sköts av rektorer i samarbete med modersmålsenheten.

2.8 Överförmyndarverksamheten

2.8.1 Arbete med mottagande

Inom överförmyndarverksamheten i Vellinge kommun arbetar en handläggare med bl.a. godmanskap till ensamkommande barn. De ensamkommande barnen i Vellinge kommun tilldelas en god man inom två dygn. De personer som har uppdrag som god man i Vellinge kommun bör ha max 3 pågående uppdrag samtidigt samt max 3 - 4 uppdrag i andra kommuner. God man ska genomgå utbildning om uppdraget och dess innehåll.



3. Kommunens ansvar och uppgifter för ensamkommande barn

Då Migrationsverket anvisar ett ensamkommande barn har kommunen 24–48 timmar på sig att placera barnet i Hem för Vård och Boende (HVB) eller jourhem/ familjehem. I samband med anvisningen inleder socialtjänsten en barnavårdsutredning enligt socialtjänstlagen i syfte att utreda barnets behov av långvarig placeringsform och annat stöd. Barnets placering och eventuella andra insatser ska följas upp regelbundet.

Överförmyndarverksamheten bär ansvar för att ensamkommande barn i kommunen får en god man med uppdrag att företräda barnet i vårdnadshavares och förmyndares ställe. Det betyder i praktiken att den gode mannen har rätt och skyldighet att bestämma i frågor som rör barnets angelägenheter, personliga såväl som ekonomiska och rättsliga. Gode man tillser att barnet genomgår hälsokontroll innan skolstart. Gode man introducerar tillsammans med skola och HVB- eller familjehemmet barnet i samhället.

Vid eventuellt beslut om permanent uppehållstillstånd har socialtjänsten ansvar att ansöka om särskilt förordnad vårdnadshavare för barnet. Kommunen ansvarar för att de ensamkommande barnen börjar i skolan då alla barn i Sverige har rätt till utbildning.

Då de ensamkommande barnen, med uppehållstillstånd, blir myndiga slussas de som regel ut i utslussningsboende, om bedömning görs att ungdomen har ett fortsatt vårdbehov kan dock placering även efter 18-årsdagen vara aktuell. Det är socialtjänstens ansvar att finna lämplig utslussningsmöjlighet till ungdomen. Barnet ställer sig i Vellingebostäders och andra fastighetsägares bostadskö när regelverket tillåter. Då ungdomarna sällan är i egenför-

sörjning i samband med att de slussas ut tex i kollektivboende, kan de samtidigt bli aktuella för ekonomiskt bistånd inom socialtjänstens vuxenheten. För att sänka trösklar till egen försörjning, skall alla ungdomar som uppbär försörjningsstöd ha en arbetsplatskontakt eller praktikplats. Den unges ärende inom socialtjänsten avslutas då denne inte längre anses ha ett vårdbehov och är i egen försörjning.

3.1 Krav på HVB-boende i kommunen

Entreprenören som driver verksamheten i HVB-boendet ska medverka och bidra till att den enskilde får en introduktion till svenska samhället, inflytande och delaktighet i verksamhetens utformning, möjlighet att leva under trygga och individuellt anpassade former, utveckla sina personliga resurser och får stöd att leva ett självständigt liv. Omsorgsnämnden ställer krav på bemanning och innehåll på HVB-boende och följer upp detta. På HVB-boendena ger man barnen en introduktion i värdegrund och förhållningsätt till andra medmänniskor. Introduktionen ingår i avtalet med driftsentreprenören och utformas av denne. Entreprenören ska eftersträva samarbete med frivilliga organisationer, näringsliv och studieförbund. Detta för att kunna tillgodose den enskildes sociala, kulturella och andliga behov samt behov av arbetsmarknadskontakter. På HVB-boendena i kommunen erbjuds bl a läxhjälp av ideella resurser. Barnet ska även få en kontaktperson i personalgruppen. Entreprenören skall vara uppmärksam på den enskildes hälsotillstånd och se till att denne erbjuds allmän hälsoundersökning samt vid behov läkarvård och tandvård. Plan ska finnas för utslussning i det svenska samhället. Vellinge kommun ansvarar för att ordna utslussningsboende inom kommunen under utslussningsperioden 6 månader. Utslussningsboende kan vara inackorde-

ringsrum, kollektivboende mm. Vid uppstart av nya HVB-boenden skall de närmsta grannarna bjudas in till informationsmöte senast två veckor efter uppstart.

3.2 Stödboende

Stödboende är tänkt som ett placeringsalternativ för unga i åldern 18–20 år. Vid särskilda skäl kan även 16- och 17-åringar bli aktuella för placering i ett stödboende. Inför en placering i ett stödboende ska socialtjänsten göra en individuell bedömning av om det är en lämplig placeringsform för den unge och om det finns risker till följd av ett eget boende med mindre närvaro av personal. Precis som inför placering i familjehem eller HVB ska det finnas en vårdplan som ska konkretiseras i en genomförandeplan. Stödboende bör kännetecknas av ett visst antal lägenheter/boenden i en sammanhållen verksamhet. Förutom ett eget boende innebär placeringsformen stödboende ett individuellt anpassat stöd utifrån den unges behov, t.ex. känslomässigt stöd, hjälp med frågor om ekonomi, att få en struktur i sin vardag mm.

3.3 Kommunens ansvar och uppdrag för nyanlända

Ett flertal myndigheter och aktörer är ansvariga för olika delområden i mottagande, etablering och integrationsprocessen av nyanlända. Det kommunala uppdraget kan förenklat beskrivas enligt nedan:

- Boende för de nyanlända som anvisas till kommunen genom Migrationsverket.
- Vid behov praktisk hjälp i samband med bosättningen t ex i samband med mottagandet, visa bostad, ge information om tvättstuga, hemförsäkring, el-avtal m.m.
- Förskola och skola.
- Utbildning i svenska för invandrare (sfi).
- Vuxenutbildning.

- Samhällsorientering.
- Vid behov kompletterande försörjningsstöd.
- Rehabiliteringsplan, för de med nedsatt prestationsförmåga dvs 25% eller mindre.
- Andra insatser enligt Socialtjänstlagen (SoL).

4. Etableringsprocessen – nyanlända

4.1 Första fasen – Anvisning, max 2 månader

1. Etableringscoachen tar emot information från Migrationsverkets Bosättningsenhet då en person/familj blir anvisad till Vellinge. Vid detta tillfälle har personen fått information och accepterat Vellinge som anvisningskommun.

2. Etableringscoach undersöker bostadsalternativ och meddelar Migrationsverket.

3. Etableringscoachen inleder kontakt med anvisad person/familj. Välkomstbrev med kort information om hur man tar sig till Vellinge, bostad, skolor, arbetsplatser mm skickas ut. Information inhämtas från de nyanlända om dem själva, med fokus på genomgången utländsk utbildning och arbetslivserfarenhet.

4. De nyanlända får information om hur de folkbokför sig på adress i Vellinge Kommun.

4.2 Andra fasen – Ankomst till Vellinge

5. Ankomst Vellinge, nyanländ tas emot av etableringscoachen som tillsammans med BR-fastigheter visar erbjuden bostad. Kontrakt tecknas med BR-fastigheter på 9–12 månader, enligt ”Rutin Etableringsbostäder”, upprättad 2016-11-30, reviderad 2017-05-19. Individen informeras om hur bostad kan sökas och placering sker i alla bostadsköer som finns tillgängliga. Etableringscoachen

arbetar med den nyanlände så att denne själva ska hitta egen boendeform under eller inför avslutat etableringsboende.

6. Etableringscoachen överlämnar och går igenom välkomstmappen med info om Vellinge, bussar, bibliotek, kontaktpersoner osv.

7. Etableringscoachen kallar till möte tillsammans för hela familjen tillsammans med personer från ideella organisationer som vill engagera sig i integrationen, Information på svenska ges om olika aktiviteter, föreningsliv m.m.

8. Samma dag som inflyttning sker skickar etableringscoachen ett meddelande till Arbetsförmedling, så att mötesdatum bokas in. Arbetsförmedlingen ansvarar för att upprätta ett etableringsprogram tillsammans med den nyanlände.

9. Etableringscoachen arbetar aktivt som komplement till Arbetsförmedlingen. Alla nyanlända ska ha en arbetsplatskontakt inom 1–2 månader efter att man anlant till Vellinge kommun.

4.4 Intern samverkan för kunskapsspridning

I kommunen har en projektgrupp från individ- och familjeomsorgen i samarbete med elevhälsan startat upp, för att arbeta med intern och extern kunskapsspridning i integrationsfrågor. Projektgruppen arbetar med följande utvecklingsområden:

- Kunskapsspridning i kommunens verksamheter som arbetar med integrationsfrågor.
- Skapa professionella samarbetsytor i mottagandet för ensamkommande barn och barn till nyanlända.
- Skapa gemensamma rutiner för normsättning och värdegrund i integrationsarbetet.

5. Arbetsmarknad

5.1 Bakgrund

Det finns idag en skillnad i sysselsättningsgraden i Sverige mellan inrikes- och utrikesfödda, då sysselsättningsgraden är 14 procent lägre för utrikesfödda jämfört med inhemskt födda (Svenskt Näringsliv nov 2015). En viktig faktor bakom en välfungerande integrationsprocess är hur lång tid det tar för en nyanländ att komma i arbete. Eftersom arbete är en så viktig förutsättning behövs särskilda insatser där såväl den nyanlände, kommunen, arbetsförmedlingen, ideella organisationer som det lokala näringslivet är viktiga parter. De nyanlända har generellt inte de förutsättningar i form av utbildning, kompetens och språkkunskaper, som krävs för att kunna träda rakt in på den svenska arbetsmarknaden. I detta avseende skiljer sig de nyanlända som kommit till Vellinge inte från gruppen nyanlända i stort.

5.2 Kartläggning av utbildningsnivån, nyanlända i Vellinge kommun

Varje individ ska ha en individuell integrations- och handlingsplan som tas fram med egen försörjning som mål. Planen tas fram i dialog med varje individ och bygger på varje individs förutsättningar och kompetenser. Kompetenskartläggning sker enligt framtagen modell vilken innehåller både rättigheter och skyldigheter. Frångår man planen utan godtagbart skäl uteblir rätten till eventuell ersättning och andra förmåner.

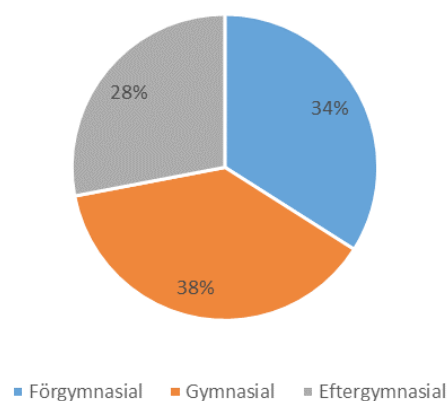
För att genomföra detta krävs samverkan mellan socialtjänst, etableringsavdelning, utbildning och arbetsförmedlingen där arbetsförmedlingen har huvudansvaret för kartläggningen. Kartläggningen är ett viktigt underlag för integrationsplikten som följs upp genom progression och eventuell frånvaro. Frånvaro

och progression ska rapporteras till samtliga enheter (socialtjänst, etableringsavdelning, utbildningsavdelning samt arbetsförmedlingen).

Integrationsplikten innefattar:

Fokus på jobb och språk från dag ett - modell för kompetenskartläggning används för att skatta varje individs erfarenheter och kunskaper, individuell etablerings- och handlingsplan tas fram för varje individ med egenförsörjning som mål. Tydliga insatser och åtgärder anges i planen där krav såsom utbildningsplikt och krav på deltagande i praktikplats med mera kan vara aktuellt. Varje individs eget ansvar tydliggörs. Uppföljning på individnivå genomförs månadsvis. Frångås planen uteblir rätten till eventuell ersättning eller andra rättigheter/förmåner. SFI-undervisning och samhällsorientering, se dessa i respektive delar.

Utbildningsbakgrund nyanlända vuxna i Vellinge tom 170724



De nyanlända saknar i allmänhet dokumentation som kan verifiera uppgifter om utbildningsnivå och det är i de flesta fall tveksamt om uppgivna utbildningar på gymnasie- och högskolenivå är gångbara på svensk arbetsmarknad. Arbetslivserfarenhet förekommer hos männen, men sällan hos kvinnorna.

IFAU:s (Institutet För Arbetsmarknadspolitisk Utvärdering) analys av invandrares avkastning på utbildning i Sverige (Rapport 2007:10) visar att avkastningen på utbildning är signifikant högre för invandrare som antingen kommit till Sverige under grundskoleåldern eller kommit till Sverige i vuxen ålder och investerat i svensk utbildning, än för dem som endast har utländsk utbildning. Förvärvandet av en svensk utbildning verkar vara avgörande för att snabba på integrationsprocessen.

Långtidsutredningen (SOU 2015:104) pekar på en risk att utrikes föddas humankapital överskattas om det bedöms enbart utifrån utbildningsnivå. Det kan i många fall krävas relativt omfattande kompletterande utbildning för att lyckas få ett arbete i det aktuella yrket på den svenska arbetsmarknaden. I och med den svenska ekonomins transformering från varuproduktion till tjänsteproduktion blir det en större nackdel att ha ett annat modersmål än svenska. Även enklare jobb ställer krav på en rad färdigheter. De ökande kraven på kompetens slår hårt mot många nyanlända.

IFAU har i sin rapport Flykting- och anhöriginvandrades etablering på den svenska Arbetsmarknaden (Rapport 2017:14), analyserat flykting- och anhöriginvandringen till Sverige under perioden 1990–2014. IFAU konstaterar att det tar mer än fem år innan 50 procent av den undersökta gruppen etablerat sig på arbetsmarknaden och efter 15 år har omkring 80 procent fullbordat inträdet på arbetsmarknaden.

Nyanländas svårigheter att etablera sig på arbetsmarknaden syns också i den aktuella arbetslöshetsstatistiken. Trots högkonjunktur och god arbetsmarknad är arbetslösheten hög för gruppen utrikes födda:

Grupp	Arbetslöshet juli 2017
Alla 16–64 i riket	7,3 %
Utrikes födda 16–64 i riket	21,8 %
Alla 16–64 i Vellinge	4,1 %
Utrikes födda 16–64 i Vellinge	11,7 %

Arbetsförmedlingens målsättning är att 50% nyanlända som deltagit i etableringen skall vara i arbete, inklusive subventionerade anställningar, eller utbildning 90 dagar efter det att de lämnat etableringsuppdraget. Resultatet för Arbetsförmedlingen Skåne Syd var 25,8 % juni 2017.

5.2.1 Kommunens mål för samverkan med näringsliv och övriga arbetsmarknaden

- Att nyanlända ska hitta ett meningsfullt arbete vilket skyndar på integrationsprocessen.
- Att genom goda kontakter med näringslivet i kommunen skapa nätverk som underlättar för arbetssökande
- Att möjlighet ges till praktikplatser, såväl i kommunal regi som hos privata företag
- Att praktikplatser och möte med näringsliv skapar intresse för vidareutbildning hos ensamkommande barn och nyanlända
- Att hitta nya samarbetsformer och modeller med lokala företag för att underlätta integrationsprocessen
- Att alla nyanlända skall ha koppling till en arbetsplats genom arbetsplatskontakt eller praktikplats. På så vis skall delaktighet i samhället, integrationsprocessen och vägen till ett självständigt liv underlättas och påskyn-

das. Individerna får möjlighet att utveckla det svenska språket i ett sammanhang och ta del av kultur och värdegrund.

- Merparten av förvärvsarbetande Vellingebor arbetar utanför kommunens gränser. Det är sannolikt att arbeten för nyanlända följer samma mönster. Att pendla till och från arbetet måste därför från början anses vara en naturlig del av dagen som den nyanlända medvetandegörs om.

5.3 Åtgärder för att nå målen för samverkan med arbetsmarknaden

- Att etableringscoacherna arbetar aktivt tillsammans med arbetsförmedlingen för att motivera nyanlända att söka arbete på den reguljära arbetsmarknaden.
- Att etableringscoacherna arbetar aktivt med Arbetsförmedlingen för att få kommunmedborgare i arbete genom extra tjänster (se definition nedan).
- Näringslivstrateg och enhetschef för etableringsenheten arbetar aktivt med Advisory board för att öka möjligheten till arbetsplatskontakter.
- Skapa mötesplatser för näringsliv, utbildningsverksamhet och nyanlända där kommunens näringslivsenhet tar en aktiv roll.
- Etableringsenheten kartlägger de nyanländas utbildningsnivå och hur nära den svenska arbetsmarknaden den nyanlända uppskattas vara.
- Företagarrådgivning för utrikesfödda, till exempel genom kommunens avtal med Nyföretagarcentrum.
- Ha en matchningscoach vars uppgift är att följa upp individuell handlingsplan och ta fram praktik/arbetsplatser i och utanför kommunen. En aktiv länk mellan arbetsförmedlingen och den arbetssökande.

5.4 Arbetsförmedlingens uppdrag

En ny förordning (2017:820) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare träder i kraft 2018-01-01. Denna förordning innehåller bestämmelser om det arbetsmarknadspolitiska programmet etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare (etableringsprogrammet). Syftet med etableringsprogrammet är att underlätta och påskynda vissa nyanländas etablering i arbets- och samhällslivet. En nyanländ ska under den första tiden i etableringsprogrammet tillsammans med Arbetsförmedlingen göra en kartläggning och medverka till upprättandet av en individuell handlingsplan. Kartläggningen ska avse utbildningsbakgrund, tidigare arbetslivserfarenhet, behov av utbildning och andra insatser, förmåga och förutsättningar att delta i insatser inom programmet och andra förhållanden som är av betydelse för den nyanländes etablering i arbets- och samhällslivet. Arbetsförmedlingen har uppdrag att rapportera till socialtjänsten och skola om etableringsprogrammet inte efterföljs. Det är viktigt att ha en tät dialog med uppföljning 1 gång i månaden på individnivå.

I förordningen (2017:819) om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser finns bestämmelser om att den som deltar i etableringsprogrammet kan få ersättning.

5.4.1 Extratjänster

Syftet med extra tjänster är att stimulera/hjälpa personer som är långtidsarbetslösa eller nyanlända och som har svårigheter att få anställning på den reguljära arbetsmarknaden. Genom att den enskilde ges möjlighet att skaffa sig ny kompetens, erfarenhet och nya kontakter ska möjligheter för anställning och självförsörjning öka. En extratjänst innebär att den arbetslöse i målgruppen för extratjänster arbetar hos en arbetsgivare inom väl-

färden, offentlig, kulturell eller ideell sektor. Vellinge kommun administrerar extra tjänsterna via Arbetscentrum och Arbetsförmedlingen bedömer om en arbetsplats är lämplig och står för finansieringen av extratjänsterna. Arbetsgivaren får 100 procent av lönekostnaden dock finns en maxersättning per arbetsdag och heltid. Arbetsgivaren får även ersättning för den handledning som ges till den anställde på arbetsplatsen. En extratjänst ger inte rätt till ersättning från a-kassan. En rutin för hur kommunen arbetar med extratjänster finns upprättad ”Rutin för anordnande av kommunal praktikplats eller anställning via Extratjänster”

5.5 Kommunens uppdrag och kravställning

De obligatoriska aktiviteterna i etableringsplanen SFI och samhällsorientering ansvarar kommunen för. Dessa två aktiviteter ska erbjudas individen snarast. Kommunen ställer krav på att alla nyanlända ska delta i SFI-undervisning och genomgå samhällsorientering enligt särskild Vellingemodell den sk. Nystarten. Deltagande i Nystarten ska ske senast 1 månad efter bosättning i kommunen. Kommunen meddelar arbetsförmedlingen om nyanländ med etableringsplan/individuell plan inte deltar i SFI undervisningen. Deltagande i aktivitet enligt individuell plan är en förutsättning för försörjningsstöd.

5.6 Advisory Board

Syftet med Advisory Board är ett nära samarbete mellan kommun och näringsliv, som en väg till snabbare etablering av nyanlända och arbetslösa ungdomar. Advisory Board ska fungera som ett komplement till kommunens övriga arbetsmarknadsuppdrag och Arbetsförmedlingens uppdrag. Ansvarig tjänsteman för Advisory Board är enhetschefen för Etableringsenheten i samarbete med näringslivsstrategen.

5.6.1 Målsättningen med Advisory Board är

- att deltagarna i Advisory Board ska inspireras och engagera sig i att skapa ingångar till arbetsmarknaden för unga och nyanlända.
- Vara nätverksbildare och inspirera andra företag att engagera sig i att skapa ingångar till arbetsmarknaden för unga och nyanlända.

5.7 Kommunens företagare

Kommunens företagare är extra viktiga resurser som utöver nämnda Advisory Board, speciellt bör adresseras för att på enklaste möjliga vis ges tillgång till den kompetens som finns bland nyanlända. Mål bör tas fram för vilka och hur många arbetstillfällen som kan skapas lokalt inom kommunen. Den övergripande Näringslivs- och turismstrategin, antagen i KS, ska följas i planeringen av samverkan med kommunens företagare och näringsliv.

6. Externa samarbetspartners – föreningsliv och fritid

6.1 Ideella Organisationer, Föreningsliv, Civilsamhälle

Föreningslivet är ofta ett första steg för många nyanlända för deras etablering i samhället. Vellinge kommun har ett stort och aktivt föreningsliv. På Vellinge kommuns hemsida finns drygt 100 föreningar; idrottsföreningar, kulturföreningar, pensionsföreningar, politiska föreningar, scouter, studieförbund m fl. Flera av dessa föreningar är redan aktiva i integrationsarbetet och har mycket erfarenheter genom läxläsning, friidrottsträning, innebandy och mentorskap. Genom föreningslivet ges också möjlighet till att få insikt och utökad kunskap avseende demokratiska processer.

6.2 Kommunens roll för en aktiv fritid

Kommunens ska ta en sammanhållande roll så att föreningslivet kan kliva fram och ta större del i integrationsarbetet. Dialogmöten med ideell sektor, fritidssektor, skola, kultur kommer att arrangeras. Kommunen kommer att informera på hemsida om utbud och kommer att ta initiativ till prova-på-träffar och mässor. Fokus ligger på att skapa olika kontaktmöjligheter för ensamkommande barn och nyanlända, och härigenom öka möjligheterna för att hitta meningsfull och utvecklande fritidssysselsättning.

Sedan en tid tillbaka för Fritidsenheten en dialog med föreningslivet kring olika åtgärder som bidrar till att Nyanlända integreras i föreningsverksamhet. Detta har lett till att ensamkommande barn och nyanlända redan i dagsläget får information om, och erbjuds del i föreningsverksamhet, t ex idrottsträning för ungdomar, introduktion i Vellinge kommuns fritidsgårdar, möjlighet att lära sig simma och liknande insatser. Denna uppsökande verksamhet kommer att upprätthållas och utökas i takt med att fler nyanlända kommer till kommunen. I samband med föreningsmöten möter Fritidsenheten och Skånes idrottsförbund gemensamt kommunens olika föreningar. Härigenom informeras idrottsföreningar om möjlighet att söka bidrag i syfte att genomföra olika integrationsaktiviteter. Föreningar söker bidrag enligt gällande regelverk. Folkbibliotek och Kulturskola arbetar med att hitta lämpliga satsningar som attraherar nyanlända, t ex språkcafé i samarbete med volontärer och Vellinge Lärcenter. Biblioteken gör även kontinuerligt inköp av mångspråklitteratur och för gruppen övrig relevant media. Folkbiblioteken genomför också biblioteksintroduktioner, bokprat och visar databasen med världens tidningar, Pressreader på efterfrågan. Kulturskolan erbjuder olika typer av

evenemang för nyanlända som tex. gitarrkurs och prova-på-verksamhet.

Ungdomsrådet kommer vid sina planerade arrangemang för unga, att aktivt bjuda in ensamkommande nyanlända, för att på så sätt bidra till integrationsprocessen.

6.4 Radikalisering

En Handlingsplan mot våldsbejakande extremism har antagits politiskt. Information om var man vänder sig om man upplever oro kring frågor om våldsbejakande extremism, finns på kommunens hemsida.

7. Utbildning

7.1 Definition av nyanländ enligt skollagen

Regeringen har beslutat att införa en definition av nyanländ i skollagen. Med nyanländ ska avses en person som har varit bosatt utomlands och som nu är bosatt i landet eller ska anses vara bosatt i landet och som har påbörjat sin utbildning här senare än höstterminens start det kalenderår då personen fyller sju år. En person ska inte längre anses vara nyanländ efter fyra års skolgång här i landet. Uttrycket ”nyanlända ungdomar” ska användas i bestämmelserna om introduktionsprogrammet språkinträdning i gymnasieskolan. Även andra elever än nyanlända ska få gå språkinträdning om det finns särskilda skäl.

Nyanlända är ingen homogen grupp. Till gruppen räknas så väl vuxna som barn:

- Arbetskraftsinvandrare.
- Svensk medborgare som bott utomlands och ej tidigare gått i svensk skola.
- Anhöriginvandrare.
- Flyktingar från krigsdrabbade länder, asylsökande med eller utan vårdnadshavare (så kallade ensamkommande barn).
- Papperslösa.

7.2 Rätt till utbildning

I Sverige råder skolplikt för grundskoleelever. Skolplikten gäller barn som är folkbokförda i landet. Detta medför att nyanlända med permanent uppehållstillstånd har skolplikt, medan asylsökande och papperslösa har enbart rätt till utbildning. Asylsökande har rätt till utbildning i förskola, förskoleklass, grundskola, grundsärskola, specialskola och sameskola. Asylsökande har även rätt till utbildning i gymnasieskolan förutsatt att de påbörjat utbildningen innan de fyllt 18 år. Det är vistelsekommunen som är skyldig att ordna utbildning för nyanlända barn och ungdomar. Papperslösa barn, ungdomar och vuxna har inte rätt till utbildningen i förskola, vuxenutbildning eller SFI.

Rätt att delta i utbildning i SFI har den som saknar sådana grundläggande kunskaper i svenska språket som utbildningen syftar till att ge. Rättigheten gäller för den som är bosatt i landet, från och med andra kalenderhalvåret det år han eller hon fyller 16 år. Ingen övre åldersgräns definieras i skollagen.



7.3 Tillgång till förskola

Nyanlända med barn i förskoleåldern uppmanas att skriva in sina barn i förskoleverksamheten. Förskolan är en viktig del i barnets språk- och identitetsutveckling och genom förskolan stärks barnets tvåspråkighet och kulturtillhörighet. Förskolan ska aktivt följa och arbeta med språkutveckling hos nyanlända barn.

Det ska finnas kommunövergripande riktlinjer för hur barnet och deras föräldrar introduceras i verksamheten för att skapa förståelse för och delaktighet i barnets utveckling. Detta gäller för förskola och grundskola. Etableringsplanen, som upprättats mellan den nyanlända och arbetsförmedlingen, har krav på deltagande och planerade aktiviteter såsom SFI, kurs i samhällsorientering och olika typer av arbetsmarknadsaktiviteter. I dagsläget har Vellinge kommun hög efterfrågan på förskoleplats hos både kommunala och fristående förskolor. Lagstiftningen ställer krav på att en förskoleplats ska erbjudas inom 4 månader från det att ansökan kommer in. Kraven i lagstiftningen uppnås i dagsläget av Vellinge kommun.

7.4 Rätten till utbildning i grundskolan samt SFI och IM

Asylsökande barn och ungdomar ska tas emot i skolan så snart det är lämpligt med hänsyn till elevens personliga förhållanden, dock senast en månad efter ankomsten. Nyanlända kan tas emot i såväl kommunala som fristående verksamheter.

Ensamkommande asylsökande barn har rätt till utbildning dock inte skolplikt. Ensamkommande barn med tillfälligt eller permanent uppehållstillstånd har däremot skolplikt. Barn till nyanlända är en grupp som redan innehar uppehållstillstånd när de hänvisas till kommunen och har därmed skolplikt.

En nyanländ vuxen har från och med andra kalenderåret det år hen fyller 16 år rätt att delta i SFI.

Från och med 1 januari 2017 är det en rättighet att gå utbildningar inom kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå för att bli behörig till högskola eller yrkeshögskola.

Den 1 januari 2018 träder ny lagstiftning i kraft, innebärande utbildningsplikt för nyanlända med kort utbildning. Utbildningsplikten innebär att alla nyanlända som tar del av arbetsförmedlingens etableringsinsatser och som bedöms vara i behov av utbildning för att kunna komma i arbete, kan anvisas att söka och ta del av utbildning, annars kan ersättningen dras in. Dessa individer har samma närvaroplikt som övriga studerande på Vellinge Lärcenter, alltså om den studerande inte har varit på sina lektioner eller visat progression inom kursen under tre veckor skrivs eleven ut. Den tidigare individuella handlingsplanen kommer att ersättas med ett etableringsprogram.

Utbildningsplikten ska följas upp och eventuell frånvaro ska rapporteras till samtliga enheter (socialtjänst, etableringsavdelning, utbildningsavdelning samt arbetsförmedlingen).

Elever skrivs in i den skolform som är aktuell för deras ålder. När Migrationsverket beslutar om uppskrivning av ålder, ska ny skolformplacering göras för fastställd ålder normalt i Sundsgymnasiets Språkintruktionsprogram.

Yrkes-SFI bör erbjudas i hela Skåne genom samverkan. Om en utbildning redan ges i annan kommun skall den sökande i första hand anvisas dit.

7.5 Genomförande – barn och ungdomar inom grundskolan

Rektorn ansvarar för inskrivningsmöte med mentor, lärare i svenska som andraspråk, modersmåls lärare, rektor samt skolsköterska.

Inom två månader från det att eleven tagits emot i skolväsendet ska en stegvis kartläggning av elevens kunskaper och förmågor initieras av rektor för en så lämplig årskursplacering som möjligt. Samhällsorientering för ensamkommande kallas Välkomsten och är uppbyggd enligt egen Vellingemodell innehållande bl a demokratifrågor, lagar, regler, normer, värderingar, jämlikhet, jämställdhet, sexualkunskap, information om lokalsamhället och valda delar av Nystarten.

- Eleven skrivs in på en skolenhet och blir placerad i en klass.
- Eleven får undervisning i svenska som andraspråk, om behov föreligger. Parallellt med kartläggningen ges studiehandling utifrån elevens individuella behov. Studiehandledning är ett särskilt stöd för att eleven ska kunna följa den ordinarie undervisningen trots bristande kunskaper i det svenska språket. Studiehandledningen genomförs av lärare i elevens eget modersmål. Modersmåls lärarna är organisatoriskt placerade i modersmåls enheten.
- Rektor fattar beslut om klassplacering med hänsyn till elevens ålder, förkunskaper och personliga förhållanden, utifrån en dokumenterad och aktuell pedagogisk kartläggning. I detta ingår elevens förutsättningar att fungera i årskursen. Möjlighet till prioriterad timplan under det första året eleven går i svensk skola, vilket innebär att skolan får lov att frångå den ordinarie timplanen i syfte att justera fördelningen ämnena emellan utan att inskränka på den lagstadgade garanterade undervisningstiden för varje årskurs.
- Möjlighet till förlängd skolplikt för elever som kommit till Sveriges efter 12-årsåldern

och inte uppnått målen i svenska i årskurs 9, dock längst till och med vårterminen då eleven fyller 18 år.

- Hög närvaro är en förutsättning för goda studieresultat. Gällande handlingsplan ”Att främja närvaro i skolan” med insatser såsom mentorsamtal, elevhälsoteam, rektor och socialtjänst, tillämpas.

7.6 Framgångsfaktorer – barn och unga inom grundskolan

- Flexibilitet avseende organisation och arbetssätt.
- Dialog om det praktiska genomförandet mellan verksamhetschefen för modersmåls enheten och rektorerna
- Samverkan ämneslärare, lärare i modersmålet och lärare i svenska som andraspråk.
- En tidig tillhörighet och integration i klass och skola, erhålla kamrater.
- Deltagande i modersmålsundervisning.
- Elevhälsans förebyggande arbete.
- Tidig inskrivning av ensamkommande och nyanlända barn i fristående för- och grundskolors kö.

7.7 Kartläggning och inskrivning – SFI och IM

Efter att ansökan nått Sundsgymnasiet/ Vellinge Lärcenter bokas ett inskrivningsmöte in där elevens utbildningsbakgrund, förmåga, behov av valideringsinsatser och kontakt med andra aktörer kartläggs. Beroende på kartläggningens utfall skrivs eleven in i Sundsgymnasiets Språkintruktionsprogram alternativt SFI. Inskrivningsteamet består av pedagog, Studie- och yrkesvägledare (SYV) samt tolk vid behov. Detta team ska vid behov utökas till att även omfatta kurator och psykolog. I samband med inskrivningen skall också en kartläggning av hälsotillståndet göras av Elevhälsan. Elever som skrivs in på

IM skall genomgå ett hälsosamtal med skol-sköterskan. Studerande som förs till vuxenut-bildningen anmäls till vårdcentral för motsva-rande hälsosamtal.

7.8 Genomförande SFI och IM

Utbildningsinsatser inom SFI ska finnas till-gängligt så snart som möjligt efter det att en rätt till utbildning i svenska för invandrare inträtt. Om det inte finns sär-skilda skäl ska utbildningen kunna påbörjas inom tre månader. Kommunen erbjuder SFI under hela året. De nyanlända som omfattas av lagen (2010:197) om etableringsinsatser ska kunna påbörja utbildningen inom en må-nad från det att de har anmält sig till utbild-ning i svenska för invandrare hos kommunen. Lag (2015:482). Kommunen ska kvalitets-säkra SFI-utbildningen i kommunen. För varje elev upprättas en individuell stu-dieplan. Planen innehåller uppgifter om den enskildes utbildningsmål och planerad om-fattning av studierna. Utbildning i svenska för invandrare omfattar, i genomsnitt under en fyraveckorsperiod, minst 15 timmars under-visning i veckan.

Introduktionsprogrammen, IM, vänder sig till de elever som inte uppnått behörighet till nationella program i gymnasieskolan enligt de behörighetsregler som gäller från och med hösten 2011. Benämningen introduktionspro-gram signalerar att utbildningen inom dessa program syftar till förberedelser, eller intro-duktion, till annan gymnasial utbildning eller till arbetsmarknaden. Introduktionsprogram-men är preparandutbildning, programriktat individuellt val, individuellt alternativ och språkintrouktion.

Inom två månader från det att eleven tagits emot i skolväsendet ska en stegvis kartlägg-ning av elevens kunskaper och förmågor

initieras av rektor för en så lämplig utform-ning av studieplanen som möjligt. Parallellt med kartläggningen erbjuds utifrån elevens individuella behov studiehandledning. Inom IM finns tre grupperingar, nivå 1 som läser mot kunskapskraven i årskurs 3, nivå 2 som läser mot kunskapskraven i åk 6 och nivå 3 som läser mot kunskapskraven i åk 9.

- Inom IM, nivå 3 erbjuds undervisning i grundskolans behörighetsgivande ämnen för att uppnå behörighet till gymnasiet.

- Rektor fattar beslut om placering i nivå 1, 2 eller 3

Den enskilde förväntas delta aktivt i under-visningen. Genomförd utbildning, enligt individuell plan, avslutas med en Vellingecer-tifiering som bevis på genomförd utbildning.

Vellinge Lärcenter utgör en viktig del, ur integrations- och utbildningsperspektiv, för vuxna i Vellinge kommun. Lärcentret erbu-der Svenska för invandrare (SFI) samt ett brett utbud av kurser på grundläggande- och gymnasial nivå inom Komvux och Särskild utbildning för vuxna (SUV).

Studierna är individanpassade och varje studerande har en individuell studieplan. De studerande ges möjlighet att kombinera sina studier inom SFI med kurser på grund-läggande- och gymnasial nivå, utifrån varje individs förmåga och behov. Genom samver-kan med andra kommuner öppnas vägar till riktade yrkesorienterade utbildningar inom bristyrken som till exempel vård- och omsorg samt byggsektorn. Studie- och yrkesvägle-dare träffar de studerande från start för att ge aktuell information och tillsammans med den sökande lägga upp en plan.

Lärcentret har nära samverkan med arbetsförmedling, kommunens etableringssamordnare och näringsliv. Genom studiebesök, öppna språkaktiviteter, externa föreläsare från näringslivet samt workshops inom områden som entreprenörskap och företagande, skapas en naturlig koppling mellan undervisningsmiljön och omgivande samhälle. Detta med fokus på att alla studerande ska få tillgång till en högkvalitativ utbildning som kan kombineras med andra aktiviteter som utbildningsinsatser, praktik eller arbete samt skapa goda förutsättningar för en lyckad integration och vidaregång till högre studier och/eller arbetsliv.

Hög närvaro är en förutsättning för goda studieresultat. Gällande regelverk med information till vårdnadshavare vid ogiltig frånvaro samma dag, varning och åtgärder enligt praxis vid rapportering till Centrala studiestödsnämnden oavsett frånvarorsak samt i sin förlängning utskrivning om eleven ej kommer till utbildningen eller uteblir, tillämpas.

7.9 Skolplikt

Krav ska ställas på att agera för att öka sin anställningsbarhet. Utbildningsplikt gäller för att fler ska få grundläggande och avgörande kunskaper i att läsa, skriva och räkna.

Skolan ska vara tydlig med vilka värderingar som ska råda inom utbildning såväl som i samhället i stort.

Det ska finnas en samlad välkomst till skola och utbildning. Kartläggning av den enskildes kunskaper och erfarenheter från tidigare skolgång enligt framtagen modell i Vellinge ska göras.

7.10 Framgångsfaktorer – SFI och IM

- Flexibilitet avseende organisation och arbetssätt.
- Kontinuerlig bedömning av elevens kunskaper för en ändamålsenlig placering i rätt skolform, gymnasieutbildning alternativt olika delar inom vuxenutbildning.
- En tidig tillhörighet och integration av SFI och IM i Sundsgymnasiets övriga verksamheter.
- Samverkan mellan IM, SFI, modersmålsenheten, studie- och yrkesvägledare, arbetsmarknad, näringsliv samt ideella organisationer.
- Möjlighet att kombinera studierna med andra aktiviteter som praktik, arbetslivsorientering, validering, praktik eller annan utbildning.
- Arbetsmarknadsutbildning med SFRI, Yrkesvux med integrerad SFI eller Akademi-erspar.
- SFI är obligatorisk för alla vuxna nyanlända.
- Resultatbaserade ersättningsmodeller för utbildningsanordnaren ska utredas för att stärka kopplingen mellan ersättning och kvalitet i utbildningen.

7.11 Samhällsorientering

Varje kommun ska se till att nyanlända invandrare, enligt 5 § lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare och lagen (2013:156) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare, erbjuds samhällsorientering. Lagen gäller för nyanlända invandrare som har fyllt 18 år men inte 65 år är folkbokförda i kommunen och har beviljats uppehållstillstånd. Lagen gäller dock inte nyanlända som går i gymnasieskola eller är medborgare i ett land som är anslutet till Europeiska samarbetsområdet. Utbildningen är på 60 timmar och ska erbjudas på den studerandes modersmål.

Samhällsorienteringen syftar till att underlätta de nyanländas orientering i arbets- och samhällslivet. Samhällsorienteringen ska ge en grundläggande förståelse för det svenska samhället och en grund för fortsatt kunskapsinhämtande. Målet ska vara att deltagarna utvecklar kunskap om:

- De mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingarna.
- Den enskildes rättigheter och skyldigheter i övrigt.
- Hur samhället är organiserat, och
- Praktiskt vardagsliv.
- Frågor om rättigheter och skyldigheter samt barnuppfostran, jämställdhet och hedersvåld ska vara ett obligatoriskt inslag i samhällsorienteringen. Särskilt informationsmaterial ska tas fram.

I dagsläget tillhandahåller Vellinge kommun samhällsorientering. Alla nyanlända ska genomgå Välkomsten. Välkomsten innehåller 8 moduler där varje modul innehåller såväl information från ett nationellt perspektiv som ett lokalt perspektiv:

1. Att komma till Sverige och Vellinge
2. Att bo i Sverige och Vellinge
3. Att försörja sig och utvecklas i Sverige och Vellinge
4. Individens skyldigheter och rättigheter
5. Att bilda familj och leva med barn i Sverige och Vellinge
6. Att påverka i Sverige och Vellinge
7. Att vårda sin hälsa i Sverige och Vellinge
8. Att åldras i Sverige och Vellinge

En viktig del av integrationen är att anpassa sig efter det svenska samhället och de normer och värderingar som gäller här. Information om svenska värderingar och hur Sverige fungerar ska ges till alla tidigt och tydligt. Normer baserade på kultur eller religion får

inte hindra någon från möjligheten att komma till sin rätt och att leva sitt liv i frihet. Samhällsorienteringen är obligatorisk för alla vuxna nyanlända och ska befästa att integration är en plikt samt belysa vikten av det svenska språket, eget arbete samt de rättigheter och skyldigheter som gäller här. Ökat fokus på kvinnors och barns rättigheter. Införa en examination, ett samhällstest efter genomförd kurs. Komplettera om man inte klarar provet. Alla ska ha genomgått samhällsorienteringen inom ett år efter att etableringstiden inletts.

7.12 Friskolornas beredskap

Vellinge kommun är positivt inställd till samarbetet med och för kontinuerliga samtal med de fristående enheterna gällande erbjudande av barnomsorgs- och skolplats för nyanlända barn och ungdomar. Kommunen har en positiv förväntan på att fristående skolor och förskolor vill bidra till förverkligandet av kommunens ambition om att sprida nyanlända elever så brett som möjligt bland kommunens kommunala och fristående skolor och förskolor.

Sedan den 1 november 2016 började nya regler gälla, innebärandes att fristående skolor som har kö till förskoleklass och grundskola även kan ta in elever på en särskild kvot, höst 5%. De elever som tas in med hjälp av denna kvot ska ha varit bosatta i Sverige mindre än två år före starten av det aktuella läsåret. Utbildningsnämnden arbetar aktivt gentemot myndigheter för att undanröja eventuella juridiska oklarheter kring friskolors möjligheter till att införa särskild kvot.

Alla grundskolor och förskolor ska bidra i integrationsarbetet och utbildningsavdelningen för en aktiv dialog med de fristående verksamheterna för ett gemensamt ansvarstagande i det arbetet.

Utbildningsnämnden arbetar aktivt gentemot myndigheter för att undanröja eventuella juridiska oklarheter kring friskolors möjligheter till att införa särskild kvot.

8. Kommunen som arbetsgivare

För kommunen som offentlig arbetsgivare är kompetensförsörjning en utmanande och prioriterad fråga. Att försörja organisationen med kompetenta medarbetare kräver engagemang och strategier på flera olika plan.

För att underlätta och stödja integrationsarbetet har kommunens verksamheter ett uppdrag att bidra med språkpraktikplatser. Varje arbetsplats ska inventera och erbjuda språkpraktikplatser. HR ansvarar för att ta fram och ansvara för en praktikplatsbank där nyanländ och praktikplatser matchas.

Varje arbetsplats ska inventera och erbjuda 5 % språkpraktikplatser i förhållande till antalet anställda. HR ansvarar för att ta fram och ansvara för att det finns en aktuell och relevant praktikplatsbank där nyanländ och praktikplatser matchas.

HR kommer genom sina befintliga nätverk att bedriva arbetet med omvärldsbevakning

9. Bostadsförsörjning

9.1 Underskott av bostäder

Vellinge kommun är en attraktiv bostadskommun med stor efterfråga på alla typer av bostäder. Den kommunala bostadskön är lång

och bostadspriserna höga. Vellinge kommun har en svår situation när det gäller att få fram bostäder för nyanlända och andra målgrupper med behov av bostadssociala kontrakt, dvs bostadssociala lägenheter. Denna bostadssituation, bedöms bestå även kommande år.

Kommunen har varit tvungen att lösa bostadssituationen, för nyanlända genom bl a etableringsbostäder i form av modulbostäder. Denna lösning är inte långsiktigt hållbar men kommer att bestå under ett antal år. Kommunens ambition är att hitta nya former av långsiktigt hållbara boendelösningar för olika målgrupper med behov av bostäder, vilket kräver nya, kreativa och flexibla boendelösningar.

För gruppen ensamkommande barn med behov av HVB-placering kan kommunen idag erbjuda placering i kommunen. Då den statliga ersättningen för ensamkommande barn inte täcker de faktiska kostnaderna för HVB-placeringarna i kommunen, genererar detta ett ekonomiskt underskott.

9.2 Målsättning för etableringsboende och bostadssociala boendelösningar

- Sträva efter långsiktigt hållbara boenden fördelade i alla kommunaldelar för att främja integration.
- Boenden ska planeras som en integrerad del av samhället, som en del av ett bostadsområde, fastighet eller del av en byggnad.
- Minimera behovet av tillfälliga byggnader och arbeta för mer permanenta bostadslösningar som ska vända sig till olika målgrupper med behov av bostadssociala kontrakt, för en fungerande integration och långsiktig hållbarhet.
- Affärsmässighet utifrån ett långsiktigt perspektiv skall råda vid ett ev uppförande av boende.

- Boendet ska ge möjligheter till en snabb integration.
- Boendelösningar med en kostnad som ryms inom individens egenförsörjning t ex glapp- och etableringsersättning.
- Målsättningen skall vara att ordinarie bostäder skall ersätta de tillfälliga boendeformer som används för kortare perioder. Ingen skall bo i tillfälliga boenden, en längre tid.
- Att placeringen av olika målgrupper med behov av etableringsboende eller av bostadssociala kontrakt, sker på lämpliga platser i kommunen utifrån aspekter såsom; integration, närhet till skola, service, lekmöjligheter, idrott, kollektivtrafik m.m.
- Besittningsskydd är inte aktuellt när kommunen hyr ut etableringsboende eller lägenheter för sociala ändamål.

Familjehem – Boende i familj, där barn kan placeras av kommunen

HVB-hem - hem för vård och boende, gemensamhetsboenden för ensamkommande barn

Stödboende – Boendeform för ensamkommande barn över 16 år med lägre krav på bemanning än HVB-boende

Utslussningsboende – Boende för övergång mellan HVB-boende och eget boende

Etableringsboende – Boende för nyanlända med permanent uppehållstillstånd om 9 månader – max 24 månader, under etableringstiden. Därefter hänvisas till ordinarie bostadsmarknad, se rutin ”Etableringsbostäder”

Sociala bostäder - boende med bostadssociala kontrakt – för målgrupper med behov enl SoL

Exempel på grundkrav för att komma ifråga gällande dessa bostäder är att den enskilde:

- inte har ett ordnat boende
- står i bostadskö hos Vellingebostäder
- aktivt söker annat boende
- följer uppställda ordningsregler samt
- avstår från besittningsskyddet

Sammandrag av rutin för etableringsboende

- BR-fastigheter skriver kontrakt om 9–12 månader, med avstående av besittningsrätt med den nyanlände. Hyreskontrakten är en tillfällig boendelösning och detta kommuniceras tydligt vid kontraktsskrivningen.
- Det är möjligt att få hyreskontraktet på etableringsbostaden förlängt med max 12 månader, dvs total hyrestid för aldrig överstiga 24 månader. Bedömning om förlängning görs utifrån kriterier såsom skötsamhet i boendet, dvs följsamhet av gällande regler för boendet, att hyran har betalats i tid, och att den nyanlände följer uppgjord planering med Arbetsförmedling, SFI och etableringscoach.
- Under boendetiden ansvarar etableringscoachen för att stödja den nyanlände i bostadssökande.
- Grönnytor och drift ansvarar Vellingebostäder för.

9.3 Strategier för en väl integrerad bostadsförsörjning

Vellingebostäder får i uppdrag att:

1. Arbeta med att engagera privata fastighetsägare att hyra ut bostadslösningar till olika grupper med behov av etableringsboende eller bostadssociala hyreskontrakt. Privatpersoner kan hyra ut rum, gäststugor, Attefallshus eller delar av hus till Vellingebostäder, som i sin tur hyr ut alternativt förmedlar till aktuella målgrupper.

2. Arbeta med etableringsboende och bostadsförsörjning för målgrupper med behov av bostadssociala hyreskontrakt t ex genom ta fram olika möjligheter till kollektivboende, enklare boendelösningar, konvertera vindsvåningar, källarutrymme och större förråd etc till bostäder.

3. Ta fram nya koncept och samarbetsformer för att få fram bostadslösningar till olika grupper med behov av etableringsboende eller bostadssociala hyreskontrakt genom att exempelvis: - attrahera människor med stora lägenheter i Vellingebostädens bestånd att hyra ut delar av lägenheten eller – initiera och presentera lösningar för flyttkedjor till mindre lägenheter.

4. Öka upp antalet lägenheter för bostadslösningar till olika grupper med behov av bostadssociala hyreskontrakt.

BR-fastigheter får i uppdrag att:

1. Arbeta för och skriva avtal med privata fastighetsägare i kommunen för att få privata fastighetsägare och externa byggherrar att avsätta lägenheter till BR-fastigheter, i både befintligt bestånd och vid nybyggnation, som sedan ska hyras ut i andra hand till olika grupper med behov av bostadssociala hyreskontrakt.

2. Vid avveckling av befintliga HVB i kommunen överväga omställning till kollektivboenden, utifrån det samlade lokalbehovet.

Avdelningen för samhällsbyggnad får i uppdrag att:

1. Vid markanvisningar ska lösningar för målgrupper med behov av olika bostadsformer till ex sociala bostäder, beaktas.

9.5 Utformning av bostäder

För att kunna etablera nya boenden för olika målgrupper, med god hållbarhet ur ett samhällsbyggnadsperspektiv, är det viktigt att byggnaderna ges en gestaltning som är anpassad till omgivningen och placeras utifrån stads- och landskapsbild. Viktigt är även att tillgodose kommunikationer till och från boenden med kollektiva transportmedel och cykel på ett tryggt sätt. För den sociala sam-

varon på boenden bör det ställas särskilda krav på att utemiljön ges en omsorgsfull behandling med plats för sociala möten, lek och idrott. En omsorgsfullt bearbetad utemiljö kan även bidra till en ökad acceptans från närboende.

10. Finansiering

De nya målgrupperna i kommunen betyder att kommunen går in i ett nytt uppdrag som kräver finansiering av den nya verksamheten och förändringar i den befintliga verksamheten. Statliga medel finns för delar av det nya uppdraget i form av statsbidrag, schabloner och återsökningsbara medel. Nya statliga ersättningsmodeller trädde i kraft 2017-07-01.

11. Kommunikation

11.1 Syfte och mål

Det ska finnas en tydlig och väl fungerande plan och organisation för kommunikationsarbetet. Kommunikationsplanen ska ge svar på vilka kanaler som ska användas och på vilket sätt. Kommunikationen ska vara ett stöd för medarbetare, medborgare och nyanlända för att ge bästa förutsättningar till en bra integration. Det primära målet med kommunikationsplanen är att säkra konsekvent, korrekt, aktuell och tydlig informationsgivning, skapa förståelse för integrationsprocessen i kommunen samt säkerställa beredskap att hantera de frågeställningar som kan dyka upp.



11.2 Budskap och kanaler

När kommunen förmedlar sitt budskap ska det vara informativt, sakligt med en lyhördhet för det informationsbehov som finns. Vellinge kommun ska använda utvalda kanaler som medborgare och andra målgrupper lätt kan använda sig av. Kanalerna ska snabbt nå målgrupperna och lätt kunna uppdateras. Kommunen ska ha kanaler för interaktion och dialog, där frågor kan besvaras. Flera av kanalerna som kommer att användas finns även med i planen för Medborgardialog som tex chattar, Öppet hus och Tyck till om Vellinge-möten. Kommunikationsplanens kanaler är chatt, inkommande mail, Vellinge kommuniké, Tyck till om Vellinge-möten, Vellinge.se, Facebook samt media.

11.3 Talespersoner

Talespersoner i flyktingspecifika frågor är:

- Kommunstyrelsens ordförande
- Kommundirektör
- Kommunikationschef
- Nämndsordförande och övriga chefer i ledande ställning uttalar sig i verksamhetspecifika frågor

11.4 Målgrupper

Målgrupper för kommunikationen är främst kommuninvånare, medarbetare, företag, ideella organisationer, nyanlända och ensamkommande barn. Inför etablering av HVB hem eller etableringsboenden ska det finnas en rutin för informationsspridning, med tydlig ansvarsfördelning, till de intillboende.

11.5 Utvärdering

Utvärdering av kommunikationsplanen ska göras med jämna mellanrum i styrgruppen.

12. Trygghet

12.1 Förebyggande arbete

Alla som bor och vistas i Vellinge kommun ska känna sig trygga. Framgångsfaktorer för trygghet i Vellinge kommun utgörs av samhällets och kommuninvånarnas samlade insatser och ansvar. Ansvaret ligger både på kommun och den enskilde, dvs kommuninvånare, fastighetsägare, verksamhetsutövare och organisationer. Tillsammans med organisationer, volontärer, ideella föreningslivet samt myndigheter pågår arbetet i kommunen, för nyanlända och ensamkommande barn, med att skapa ett mervärde och förståelse för trivsel, trygghetsfrågor och samhällsansvar. Det lokala brottsförebyggande rådet (BRÅ) i Vellinge fungerar som ett nätverk bestående av nyckelpersoner från kommun, stat och organisationer verksamma inom Vellinge kommun. Syftet med nätverket är att initiera och samordna insatser för att förebygga brott samt att främja säkerhet och trygghet för invånarna i Vellinge kommun. Målet är att få en tryggare kommun med färre brott.

12.2 Åtgärder

Kommunens säkerhetsarbete styrs av lagar och förordningar men även av kommunens ambitioner om en trygg kommun. Under år 2016 tecknades ett samverkansavtal samt ett medborgarlöfte med polismyndigheten. För att uppnå engagemang och delaktighet kommer kommunen även att arbeta med att informera nyanlända om den värdegrund för trygghet som Vellinge kommun arbetar med. För att skapa ett förtroende mellan ensamkommande barn och polisväsendet kommer man att på ett förebyggande sätt varje år besöka de HVB boenden som finns i Vellinge kommun för att informera samt skapa relationer med de ensamkommande barnen. Under besöken informerar polisen om de lagar och

avtal som finns i samhället samt vilket ansvar man har som medborgare i Sverige.

Boendeformen för ensamkommande barn är av stor vikt, boendet måste kännas tryggt och säkert, alla boendeformer utrustas med larm samt bevakning.

12.3 Hedersrelaterat våld och förtryck

Många vuxna och barn lever idag i hedersrelaterat förtryck och våld. Det hedersrelaterade våldet och förtrycket kännetecknas av att det oftast är kollektivt utövat, att kontrollen av flickors och kvinnors sexualitet är central och att valet av partner inte är individens eget val utan en angelägenhet för familjen eller hela släkten. Våldet och förtrycket drabbar både flickor och kvinnor samt pojkar och män och det är både män och kvinnor som är förövare. När kulturer och religioner möts kan värderingskonflikter uppstå. Det är då viktigt att våga ta diskussionen om vilka värderingar som vi inte kompromissar med. Demokrati och jämställdhet mellan män och kvinnor är ett sådant exempel. Hedersrelaterat våld och förtryck kan ta sig olika uttryck. Kontrollen kan sträcka sig från vardagliga former av begränsningar i flickors och kvinnors liv som berör exempelvis klädsel, socialt umgänge och rörelsefrihet till livsval som utbildning, jobb och giftermål och skilsmässa. Kan även leda till hot om våld och våld inklusive dödligt våld. Att begränsa friheten för kvinnor eller andra hör inte hemma i vårt samhälle. Socialtjänsten har ett uppdrag

att ge stöd och hjälp till de som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck. Därför är det viktigt att personal inom socialtjänst har kunskap kring hedersrelaterat våld, om vad som utmärker detta våld, hur det kan ta sig i uttryck och vilka konsekvenser det kan ha för personer som utsätts för det.

Eftersom det ofta är i skolan som problem med hedersförtryck kan upptäckas måste personalen ha kunskap om hur problemet bäst bemöts då man annars kan utsätta eleven för fara. Skolan ska också säkerställa att eleverna har kunskap om sina rättigheter för att kunna be om hjälp.

Elevhälsan spelar en viktig roll när det gäller att ge information, råd och stöd till ungdomar och till familjer relaterat till könsstämpling. Här tillämpas stöd framtaget av Socialstyrelsen.

Barn eller ungdomar som befinner sig i en miljö i en hederskontext ska få den hjälp och stöd som behövs från såväl skola som socialtjänst. Det ska finnas tydliga rutiner för hur detta arbete ska fungera och lättillgänglig information för vart man vänder sig för att få sådan hjälp och stöd. Om ett barn eller ungdom är utsatt för hedersrelaterat våld och förtryck kan de vända sig till elevhälsan, för kvinnor och män finns socialtjänsten i kommunen tillgänglig för hjälp och stöd.





Foto: Lars Bygdemark